

Garderforeningen for Nordjylland

www.gfnordjylland.dk

Garderforeningen for Nordjyllands Faner

2. udgave
2003.

Tekst og research: 283 – maj 1938 Erik Lottrup
Redaktion: 07 – 1971 Niels Thygesen

Garderforeningen for Nordjylland

www.gfnordjylland.dk

FANEBEFALINGEN:

Jeg betror dig denne fane, fordi jeg ved, at du er en ærlig og modig mand. Du skal føre den, som det sømmer sig en trofast kriger. Du skal værge den, som en danemand værger sin ægtehustru. Under march og på vagt, under storm og strid skal du stå som et mønster for tapre soldater. Ingensinde må du vige, aldrig må du give anledning til, at hæren bliver modløs og flygter. Skulle det ske, at en fjende afhugger din højre hånd, skal du gribe fanen med din venstre. Mister du begge hænder, skal du slå tænderne i fanen. Du skal værge den så længe du lever og ånder. Må du opgive kampen – det Gud forbyde – skal du vikle dig i fanen og dø.

Garderforeningen for Nordjylland

www.gfnordjylland.dk

Garderforeningens for Nordjyllands faner

Fanen har fra de tidligste tider været samlingsmærke for krigere!

Den ældste danske fane, de Danske samledes om, var Ravnebanneret, som førtes af Knud den Store i slaget ved Ashdown i England i 1016, og vort ældste Dannebrog fremtræder første gang i 1219 i forbindelse med Valdemar Sejers korstog i Estland.

Det var fanen der førte krigeren til sejr, og den var i egentligste forstand den militære afdelings helligdom, som for enhver pris skulle forsvares og iøvrigt var blandt det mest eftertragtede krigsbytte.

Et stød med fanestangen gjorde en soldat æreløs, og skulle han have æresoprejsning, svingede man fanedugen over hans hoved. Når en afdeling opløstes, blev soldaterne løst fra deres fane ved at fanedugen blev revet fra stangen.

I 1867 blev faneeden afskaffet i den danske hær, men det er stadig skik, at soldaterne tidligt i deres uddannelse fremstilles for fanen.

Ofte foregår dette på flagdagen d. 15. juni, og mon ikke hver enkelt soldat ved den lejlighed i sit stille sind gør sig sit forhold til fanen klar, og jeg mener hermed forholdet til fædreland og forsvar.

Livgarden har en lang og smuk tradition for sine faner, der i dag består af 2 gallafaner med kongevåbnet i dugmidten og 4 vagtfaner/bataljonsfaner med Rex i dugmidten.

Gallafanerne er tildelt i 1847 med Christian V på spyd og Kongevåbnet på dug på fane 1, medens fane 2 har Christian VIII på spyd og Kongevåbnet på dug.

I og II/LG har faner tildelt i 1847 med Christian VIII på spyd og dug. III/LG har fane tildelt i 1940 med Christian X på spyd og dug, og IV/LG har fane tildelt i 1983 med Frederik IX på spyd og Margrethe II på dug.

Bataljonsfanerne er daglige vagtfaner og opbevares ligesom gallafanerne i residenspalæet på Amalienborg, hvor jourhavende adjudant udleverer fanen til den tiltrædende fanebærer umiddelbart inden vagtparaden ankommer til slottet.

Ved tronskifte er een af de første ceremonier, der foretages i forbindelse hermed, at Livgardens faner føres fra den døde regents residens til residensen for den nye monark. Få timer efter Kong Frederik IX's død 14. jan 1972 indfandt chefen for Livgarden sig i Frederik VIII's Palæ på Amalienborg, hvor man havde forberedt et fanekommando til overførsel af Livgardens faner til Christian IX's Palæ, residensen for Danmarks ny Monark, Dronning Margrethe.

Ceremoniellet med afhentning af fanerne fandt sted i overværelse af Dronning Ingrid og dele af den kongelige familie. Inden fanekommandoen førte fanen ud, kysede Dronning Ingrid en flig af fanedugen.

Ved overbringelsen af fanen til det nye residenspalæ, hvor den blev modtaget af Dronning Margrethe og Prins Henrik, markeredes Den kongelige Livgardes troskab mod den nye Monark.

Den daglige føring af fanen i forbindelse med vagttjenesten for Kongehuset giver Livgarden og dens mandskab et ganske særligt forhold til fanen, og det var derfor en selvfølge, at de gamle gardere, der i 1908 stiftede Garderforeningen for Nordjylland, som en af de første handlinger, vedtog at anskaffe en fane.

Garderforeningen for Nordjylland

www.gfnordjylland.dk

Det var Livgardens forestående 250 års jubilæum, der skulle fejres i dagene 25-27 juli 1908 i København, der var anledningen til bestræbelserne for at stifte en garderforening i det nordjyske. Der var betydelig interesse herfor, idet over 100 gamle gardere mødte op til den stiftende generalforsamling d. 24. marts 1908.

Bestyrelsen med 464/89 Chr. Marcussen som formand havde travlt med at forberede foreningens start og deltagelse i jubilæet, og på det første bestyrelsesmøde d. 1. april 1908 nedsattes et faneudvalg bestående af 73/93 V. Mouritsen, 232/84 Chr. Theil og 351/00 Alb. Abel, og den 19. juli kunne man indvi og forevise den nye fane.

Der foreligger ikke nærmere om indvielsen, ligesom der ikke foreligger oplysning om, hvor den er købt. Formentlig er den blevet indkøbt i en virksomhed, der havde specialiseret sig i faner. Det vil kunne ses, at fanen har stor lighed med Københavns Garderforenings fane fra samme tid.

Fanen har spyd med Frederik VIII og dobbelt fanedug af silke. I midterfeltet er broderet en laurbærkrans om tromme, gevær og sabel. I øverste felt er broderet Christian VIII, Frederik VII og Christian IX's Rex'er og i feltet ved siden af er broderet foreningens navn.

Fanen kostede 430,00 kr., hvoraf man havde indsamlet 300 kr. I en særlig fond. Restbeløbet blev betalt af foreningens kasse.

Foreningens første fanebærer var gårdejer Johan Bælum, "Østergård", Romdrup, der førte fanen ved jubilæumsfestlighederne i 1908 i København. I den gamle protokol kan man læse: "Fanebæreren modtager 25 kr. i rejseudgifter, imod at være i Kjøbenhavn d. 24/7 aften – senest"!

Med fanen deltog ca. 200 gl. Gardere fra Nordjylland i festlighederne i København.

Fanebærerens navn fremgår ikke umiddelbart af protokollen, men han er let at identificere, idet man ved stiftelsesfesten d. 24. marts 1909 bl.a. sang følgende vers:

"Og Bælum vil holde fanen højt,
vor dyre og så smukke fane.
I Kjøbenhavn havde han det drøjt;
Der sa´ han: "Søvn er kun en vane".

Bælum blev genvalgt i November 1908, hvor 80 medlemmer gav møde. Han fik også en assistent i medlem nr. 96, 288/86 Gramskov Andersen, der i 1911 overtog hvervet som fanebærer.

Fanen blev opbevaret hos formanden og blev flittigt brugt. Ved formandsskiftet i 1921, da 46/89 Chr. Marcussen påny trådte til, skrev han følgende i protokollen: "Desuden modtages direkte foreningens fane, der i høj grad trænger til reparation, dels af fanespyddet, der er i stykker flere steder, og dels af fanedugen, der er delvis afrevet fra stangen og meget flosset".

Fanens tilstand behandles på flere bestyrelsesmøder i de kommende år, uden at der sker noget. I 1925 udsendes til alle medlemmer: "Som det vil være de fleste af vore medlemmer bekendt, er vor gamle, smukke fane gennem årene blevet så medtaget, at den vanskelig – selv med store omkostninger – lader sig reparere". Det er det nyvalgte bestyrelsesmedlem 723/12 guldsmed Chr. Nielsen, der tog dette initiativ. Året efter indtræder 528/08 G.R. Ovesen i bestyrelsen, og det oplyses, at der er kommet 263,91 kr. i fanefonden.

Garderforeningen for Nordjylland

www.gfnordjylland.dk

Det overlades nu til Ovesen at sørge for at bringe fanen i stand, og herefter nævnes fanens tilstand ikke mere i protokollen. Det må antages, at Ovesen på sin sædvanlige handlekraftige facon har sørget for, at fanen er blevet sat i stand med reparation af fanespyd og delvis fornyelse af fanedugen. Ovesen drog omsorg for fanen og sørgede for, at den kom til at hænge under betryggende forhold på Aalborg brandstation under tilsyn af Ovesens årgangskammerat brandmand Madsen. Senere kom den i depot på loftet over Amtsrådssalen i Kong Hansgade, der lå tæt ved Ovesens forretning. Ovesen var i flere perioder medlem af amtsrådet.

Små reparationer måtte udføres gennem årene, men igen i 1945 måtte fanen gennemgå en større reparation af fanedugen, idet dele af den måtte fornyes. Det var nu Anderberg der stod for dette arbejde, og til reparationen skaffede han silke hidrørende fra faldskærme, som de allierede nedkastede over Himmerland med våben og sprængstof til modstandsbevægelsen.

Faldskærmene blev leveret af foreningens fanebærer, 319/36 snedkermester Gunnar Toft, der selv havde været med til at modtage våbenedkastningerne.

Et historisk minde man bør erindre, når man ser den gamle fane.

Det vanskelige arbejde med reparationen af fanedugen blev udført af kunstbrodererske Else Larsen, Aalborg. Nøje overvåget af næstformand Anderberg.

I november 1958 udtrådte Ovesen af bestyrelsen efter 30 års handlekraftig, initiativrig og utrættelig arbejde som formand, og det var naturligt, at det blev 560/27 E. Anderberg, der blev hans afløser.

Det var en tung arv Ovesens efterfølger skulle vedgå, men siden 1933 havde Anderberg stået ved Ovesens side som foreningens næstformand og kasserer, og han havde været Ovesens loyale og særdeles virksomme medarbejder, og sammen havde de ført Garderforeningen for Nordjylland frem til landets næststørste garderforening, og sammen havde de værnet om foreningens mange traditioner.

Således også ansvaret for fanen og dens brug og ikke mindst udvælgelsen af fanebærer, der nok blev valgt af generalforsamlingen, men ikke blev indstillet uden formandens godkendelse.

Nogle af de krav der blev stillet til fanebæreren var en smuk og statelig fremtræden, en nobel påklædning og vigtigst at han havde den rette kærlighed og holdning til fanen.

Egentlig karakteristisk for vore fanebærere husker jeg, at een af dem – efter at være blevet valgt – takkede generalforsamlingen for valget, idet han udtalte, at han følte det som en ære at blive valgt, og at han betragtede fanebærerhvervet, som det vigtigste embede i foreningen!

I forbindelse med omtalen af fanebærere bør nævnes 260/21 salgschef Christian Ersbøll, der i årene fra 1930 til 1965 var den, der kørte med fanen fra dens opbevaringssted til brugsstedet. Ersbøll havde bil, det var ikke så almindelig på den tid. Både Ovesen og Anderberg drog stor nytte af Ersbøll, som man aldrig kaldte forgæves på.

Trods ofte brugt i glæde som i sorg og i al slags vejr, holdt den gamle fane sig smukt, men reparationerne blev hyppigere, og den sidste, ganske omfattende reparation blev udført af fru Inger Pii, gift med vor daværende formand 11/49 Ole Pii. Med megen omhu og stort besvær blev den gamle fanedug repareret i 1972, men Inger Pii måtte

Garderforeningen for Nordjylland

www.gfnordjylland.dk

melde, at nu lod den gamle fanedug sig ikke mere reparere, og fanen herefter ikke burde benyttes udendørs.

Anderberg ansøgte Danmarkssamfundet om en fane til foreningen og blev bevilget een af samfundets store faner. Den blev udleveret på Flagdagen d. 15. juni 1974 ved en smuk højtidelighed i Aalborg Kloster. Det var garnisonskommandanten, oberst H. Berg, der selv er gammel garder, der udleverede fanen til fanebærer 321/50 Jens Vestmar, idet obersten udtalte "Pro Rege et Grege".

Fanen var ikke forsynet med gardersymboler og måtte derfor gennemgå en ret omfattende ændring, der blev bekostet af Anderberg som hans afskedsgave til foreningen i forbindelse med hans udtræden af bestyrelsen på den kommende generalforsamling. Han havde da siddet i bestyrelsen i 42 år heraf 16 år som formand. 915/53 Knud Knudsen designede og udførte fanespyddet med DG som symbol, og han designede også foreningens navn og et DG på hvid sol til fanedugen, der symboliserer foreningens tilhør til Livgarden. Broderiet på den dobbelte fanedug blev udført af Marie Thomsen, Ågade 6, Aalborg.

Fanen blev indviet ved en højtidelighed i forbindelse med generalforsamlingen d. 7. november 1974 i Odd Fellow Palæet, der gennem mange år havde været rammen om foreningens generalforsamlinger med efterfølgende torskebord.

Anderberg slog kongesømmet i med ordene "PRO REGE ET GREGE", andet søm blev slået i af det ældste medlem, æresmedlem gl. Garder 700/10 Vilhelm Nielsen, og det tredje søm af 07-1971 N.C.K. Thygesen som repræsentant for de nye årgange.

"PRO REGE ET GREGE"

Fra faneindvielsen d. 7. november 1974. Fra venstre: 560/27 E. Anderberg, 710/10 Vilh. Nielsen og 07-1971 N.C.K. Thygesen.

Garderforeningen for Nordjylland

www.gfnordjylland.dk

Foreningen besidder nu to smukke faner. Den gamle silkefane – gallafanen – der har en lang historie bag sig, og den nye fane, allerede historisk i sin oprindelse i erindringen om gl. Garder 560/27 Anderberg og hans livslange arbejde for gardersagen.

Beretningen om fanen kan ikke slutte uden at omtale måden vi bruger fanen på. Jeg har allerede omtalt fanebæreren, der imidlertid ikke er alene om at føre fanen, men føres af en fanevagt, der udpeges til de enkelte lejligheder, og som udvælges med megen omhu, og som oftest har han været befalingsmand.

I foreningens daglige liv bruges fanen først og fremmest ved den årlige generalforsamling i november og ved stiftelsesfesten i marts, der altid indledes med at fanen føres ind og slutter med at fanen føres ud.

I forbindelse med generalforsamlingen mindes årets døde, og fanen sænkes til ære for dem.

Helt fra foreningens stiftelse har det været skik, at man følger sine medlemmer til graven og viser dem den sidste honnør med Dannebrog, som vi under vor tjeneste lærte at ære og elske.

Ceremoniellet har ændret sig gennem tiderne. I de første år efter foreningens stiftelse blev et bestemt antal medlemmer udmeldt til at ledsage fanen ved begravelser, endog med bøde ved udeblivelse til følge, men fortsat møder foreningen med fanen til begravelser.

Begravelser og den efterfølgende mindesammenkomst for gl. Gardere er både meget højtidelige og kan næsten festlige. Det er bestemt ikke forkert at sige, at en stor del af foreningens goodwill er skabt i forbindelse med gl. Garderes begravelser.

En anden tradition, der har været i brug siden 1908 er, at fanen med formand og et antal medlemmer paraderer, når Majestæten besøger landsdelen. Det sker i samarbejde med de øvrige soldaterforeninger, og ofte sker det, at Majestæten udveksler nogle ord med formanden og hilser på sine gamle gardere.

Et lille træk fra Ovesens tid. Ovesen satte en ære i, at garderforeningens fane skulle stå på højre fløj, og han mødte derfor i så god tid, at han ikke var til at komme uden om! Marineforeningen var ikke tilfreds hermed og klagede, og fra højeste sted kom der besked om, at marineforeningen skulle stå på højre fløj, når Majestæten kom søværts, medens det var garderforeningen, hvis Majestæten kom landværts.

Foreningen har ved mange særlige lejligheder paraderet med fanen, og som eksempel herpå kan anføres følgende:

- 1908 Livgardens 250 års jubilæum
- 1920 Genforenings festlighederne
- 1933 Livgardens 275 års jubilæum
- 1937 Christian d. X's 50 års garderjubilæum
- 1945 Danmarks befrielse
- 1947 Christian d. X's bisættelse i Roskilde
- 1957 Foreningens besøg hos prinsesse Dagmar, Kongstedlund
- 1958 Livgardens 300 års jubilæum
- 1961 Prinsesse Dagens bisættelse fra Kongerslev kirke
- 1964 100 året for slaget ved Dybbøl, Sønderborg
- 1967 Kronprinsesse Margrethes bryllup med prins Henrik

Garderforeningen for Nordjylland

www.gfnordjylland.dk

- 1970 50 året for Genforeningen med Sønderjylland
- 1972 Frederik d. IX's bisættelse i Roskilde
- 1976 Rebildfesten i forbindelse med USA's 200 årsdag
- 1983 Livgardens 325 års jubilæum
- 1990 Dronning Margrethe d. II's 50 års fødselsdag
- 1995 75 året for Genforeningen med Sønderjylland
- 2000 Dronning Margrethe den II. 60 års fødselsdag.
- 2000 Dronning Ingrid's begravelse.

Endelig har der i mange år været tradition for, at foreningen med sin fane deltager i Danmarks Samfundets uddeling af faner på flagdagen på Aalborg Kloster med efterfølgende march gennem byen og gudstjeneste i domkirken. En meget smuk national manifestation, der samler mange deltagere.

Med nedenstående strofer fra 327/1908 Ove C. Bjerregaards smukke gardersang slutter jeg min beretning om Garderforeningens for Nordjyllands faner:

”Dannebrog vi ejer!
Gid det stå som fredssymbol
og den gyldne sommervind
skinne, når det vejer”.

Erik Lottrup
Gl. Garder 283 maj 1938.

Kilder:

- Axel Pontoppidan: Den Kongelige Livgarde, bind II
- Gram-Andersen: den Kongelige Livgarde 325 år
- Garderforeningens medlemsprotokol 1908 – 1980
- Garderforeningens jubilæumsskrift 1968
- Oplevelser som medlem af garderforeningens bestyrelse fra 1951 til 1979.